

სატარიფო რეგულირება

- ელექტროენერგეტიკის სექტორში სატარიფო რეგულირება კომისიის მიერ ხორციელდება 1998 წლიდან, კომისიის სატარიფო უფლებამოსილება განისაზღვრება საქართველოს კანონით „ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ“.
- ძველი სატარიფო მეთოდოლოგია ეფუძნებოდა სრული ღირებულების პრინციპს ანუ დანახარჯები პლუს, ხოლო მოქმედი მეთოდოლოგია (2011 წ.) შედარებით მოტივაციურია და თავისი შინაარსით წახალისებითი, იგი ითვალისწინებს გრძელვადიანი ტარიფების დადგენას და ეფუძნება საერთაშორისო პრაქტიკაში აღიარებულ ზღვრული ფასების მეთოდოლოგიის პრინციპებს.
- ამასთან, კომისია ვალდებულია სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შესაბამისად დაადგინოს ტარიფები და ასევე უფლებამოსილია გაითვალისწინოს სახელმწიფოს მიერ დადებული გარიგებები.

სატარიფო მეთოდოლოგიის პრინციპები

- მეთოდოლოგია შესაძლებლობას აძლევს საწარმოს დაფაროს ეკონომიკურად გამართლებული და დასაბუთებული საოპერაციო ხარჯები (ექსპლუატაცია და მომსახურება, საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები, მიმდინარე და კაპიტალური რემონტი), უზრუნველყოს განხორციელებული ინვესტიციების უკუგება გონივრულ ვადებში.
- ასახავს მომხმარებელთა სხვადასხვა კატეგორიის მომსახურებაზე განსხვავებულ ღირებულებას ანუ საწარმოების მიერ გაწეული ხარჯები იფარება მომხმარებელთა თითოეული კატეგორიისაგან მიღებული თანხებით შესაბამისი კატეგორიის მომსახურებაზე გაწეული ხარჯების პროპორციულად.

ტარიფების სახეები ელექტროენერგეტიკაში

იმპორტი
ზღვრული

გენერაცია (მ.შ. გარანტირებული სიმძლავრე)	
ფიქსირებული	ზღვრული

გადაცემა
ფიქსირებული (ძაბვების მიხედვით)

დისპეტჩერიზაცია
ფიქსირებული

განაწილება
ზღვრული (ძაბვების მიხედვით)

სამომხმარებლო
ზღვრული (ძაბვების მიხედვით)

ელექტრო ენერგიის გადაცემის ტარიფები

- საქართველოში ამჟამად ოპერირებს სამი გადაცემის ლიცენზიატი: საქრუსენერგო, სსე (GSE) და ენერგოტრანსი.
- გადაცემის ტარიფის გაანგარიშებისას მხედველობაში მიიღება ტრანზიდან მიღებული შემოსავლები.
- გადამცემი ქსელის ნორმატიული დანაკარგების ღირებულება გაითვალისწინება მოქმედი კანონმდებლობისა და მის საფუძველზე მიღებული კომისიის ნორმატიული აქტის შესაბამისად.
- ტარიფის გაანგარიშებისას ხარჯების ალოკაციის წარმოდგენის ვალდებულება ეკისრება კომპანიას, წინააღმდეგ შემთხვევაში კომისია თავად განსაზღვრავს ძაბვების მიხედვით ალოკაციის პირობებს (აქტივების, მომხმარებელთა რაოდენობებისა და ელექტროენერგიის ფაქტობრივი მოხმარებების სტატისტიკური მონაცემთა პროპორციების მიხედვით).

დანაკარგები

- გადაცემის ტარიფში (ქსელის ძაბვის თითოეულ დონეზე) გასათვალისწინებელ ნორმატიული (ტექნიკური) დანაკარგების სიდიდეებს ადგენს კომისია.
- კომერციული დანაკარგები ქსელური ტარიფების განსაზღვრისას არ გაითვალისწინება.
- თუმცა, ელექტროენერგიის (სიმძლავრის) ბაზრის წესების თანახმად, გადაცემის ტარიფში ნორმატიული დანაკარგებიც არ გაითვალისწინება, ვინაიდან მომხმარებელი ელექტროენერგიას მიმწოდებლიდან შეიძენს სალტეზე, დანაკარგებიანად.

ნორმატიული დანაკარგები გადამცემ ქსელში (სემეკი)

დასახელება	500 კვ	330 კვ	220 კვ	110 კვ	35 კვ	Σ
საქართველოს სახელმწიფო ელქტროსისტემა (სსე)	0,32 %	--	2,68 %	0,41 %	0,14 %	3,55 %
საქრუსენერგო	0,68 %	0,01 %	0,17 %	--	--	0,86 %

გადაცემის მოქმედი ტარიფები (დღ-ს გარეშე) 1 \$ = 1,74 GEL

საქრუსენერგო

220-330-500 კვ -- **0,18** თეთრი/კვტსთ

სსე (GSE)

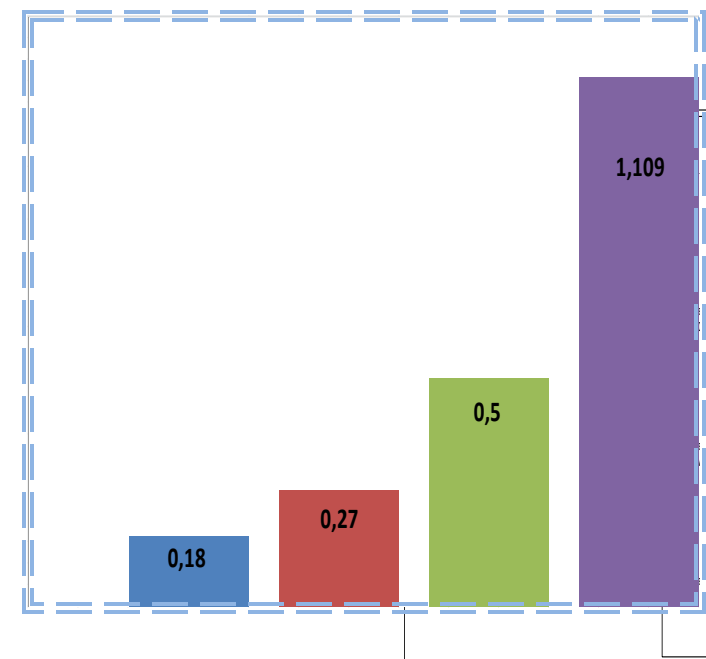
35-110-220 კვ -- **0,5** თეთრი/კვტსთ

6-10 კვ -- **1,109** თეთრი/კვტსთ

ენერგოტრანსი

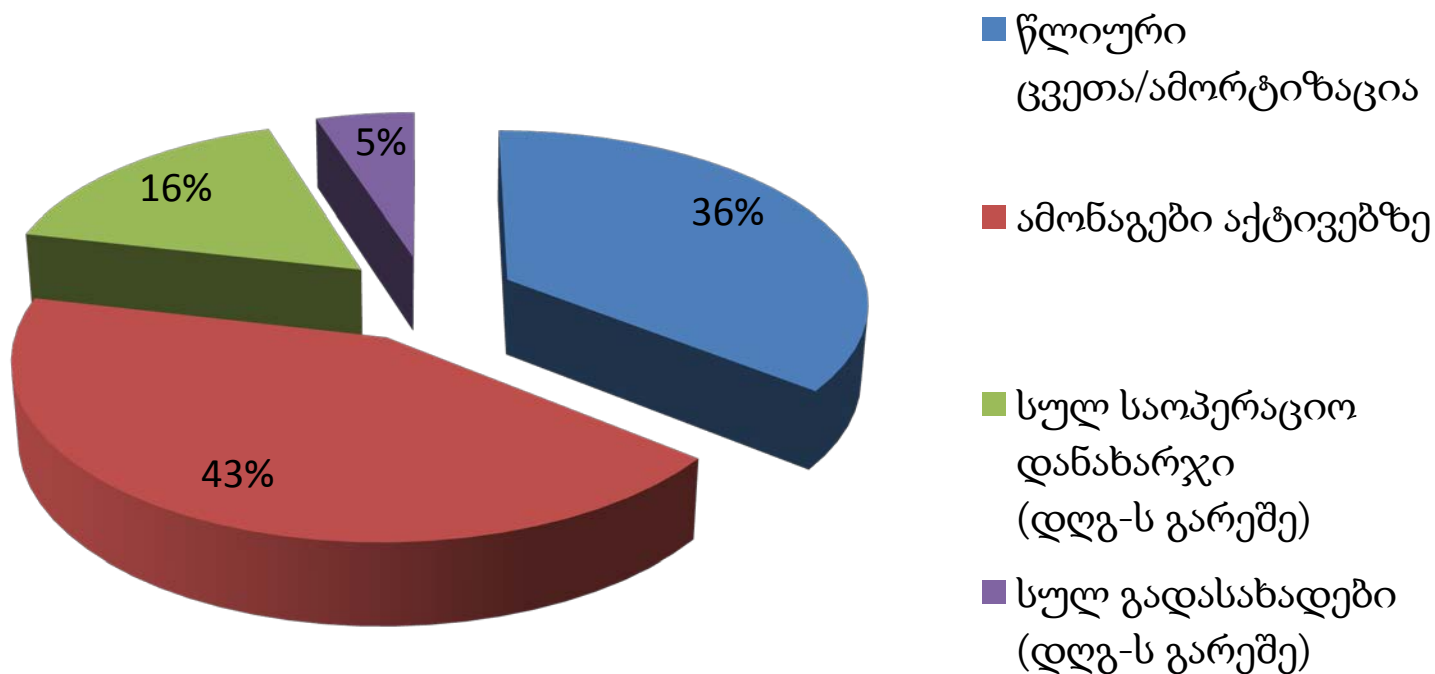
500 კვ -- **0,27** თეთრი/კვტსთ

400 კვ -- ? თეთრი/კვტსთ (ექსპორტი)

ენერგოტრანსის სატარიფო სტრუქტურა (RR)

(500 კვ ელ. გადამცემ ქსელზე)

რეგულირებადი აქტივების ბაზა (RAB)

- ლიცენზიატის რეგულირებად საქმიანობაში გამოყენებული ძირითადი აქტივების წმინდა საბალანსო ღირებულება, რომელიც უშუალო კავშირშია შესაბამის რეგულირებად საქმიანობასთან

$$RAB = A + I - D - G$$

- აქტივების შეფასებისას არსებითად გამოიყენება ისტორიული ღირებულების მეთოდი, თუმცა ელექტროენერგეტიკის სექტორში პრივატიზაციის პროცესის დროს (2007 წ.) სახელმწიფოს მიერ მოხდა აქტივების გადაფასება საბაზრო ღირებულების საფუძველზე
- რეგულირებადი აქტივების (ძირითადი საშუალებები) სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 20 – 25 წელი

მისაღები შემოსავლის (RR) ელემენტები

- საოპერაციო დანახარჯები (OPEX)
 - რეგულირების საფასური (GNERC)
 - ნორმატიული (ტექნიკური) დანაკარგები (N - LOSSES)
 - გადასახადები (TAXEX)
 - ამორტიზაცია/ცვეთა (D)
 - ამონაგები აქტივებზე (P) } კაპიტალური დანახარჯები (CAPEX)
- ძირითადად აქტივებზე ამონაგების დადგენა ხდება რეგულირებადი აქტივების ბაზის საშუალო წლიური ღირებულების მიმართ, ხოლო ამონაგების პროცენტული ნორმა განისაზღვრება ე.წ. **WACC** - ის მეთოდით, როგორც კაპიტალის საშუალო შეწონილი ღირებულება, მათ შორის მოზიდული კაპიტალის წილი მოგების გადასახადამდე.
- ამონაგების წლიური ნორმის (**WACC**) სიდიდის დადგენა ასევე შესაძლებელია შედარებითი ანალიზის საფუძველზე.

მოთხოვნილი შემოსავლის კორექტირების არსებული მექანიზმები

- მოთხოვნილი შემოსავლის რეგულირებადი პერიოდისათვის კორექტირებისას გაითვალისწინება წინა რეგულირების პერიოდის განმავლობაში სამომხმარებლო ფასების ინდექსის (ინფლაცია) ცვლილებით მიღებული ფაქტობრივი მონაცემები:

$$RR = RR_t * (1 + CPI_{t-1})$$

- კომისია უფლებამოსილია განახორციელოს საპროგნოზო ტარიფის კორექტირება საწარმოს წინა რეგულირების პერიოდის ფაქტობრივი ფინანსური მონაცემების საფუძველზე და ასევე მოახდინოს შემოსავლის იმ ნაწილის ინდექსაცია, რომელიც დაკავშირებულია უცხოური ვალუტის კურსთა შორის გამოწვეულ ხარჯებთან.
- ამასთან, სტიმულს აძლევს საწარმოს გაზარდოს ეფექტიანობა საკუთარი ხარჯების ოპტიმიზაციის საფუძველზე (იმის გათვალისწინებით, რომ ოპტიმიზაციამ არ უნდა გამოიწვიოს საწარმოს მომსახურების ხარისხისა და ტექნიკური მდგომარეობის გაუარესება).

WACC- ი და მისი განუსაზღვრელობები

$$WACC = R_e * \frac{E_q}{E_q + D_b} + R_d * \frac{D_b}{E_q + D_b} * (1 - t)$$

- R_e - წმინდა მოგების წლიური ნორმა საკუთარ კაპიტალზე (%);
- R_d - სესხის პროცენტი (%);
- E_q - საკუთარი კაპიტალის ღირებულება (ლარი);
- D_b - ნასესხები კაპიტალის ღირებულება (ლარი);
- t - მოგების გადასახადი (%).

წმინდა მოგების წლიური ნორმის (R_e) სიდიდის ქვედა ზღვარს საკუთარ კაპიტალზე ადგენს კომისია და იგი ტოლია კომერციული ბანკების დეპოზიტებზე დადგენილი საშუალო წლიური საპროცენტო განაკვეთისა.

- ✓ დაბეგვრამდე თუ დაბეგვრის შემდგომი მოთხოვნილი ამონაგები კაპიტალზე ?
- ✓ რეალური საპროცენტო განაკვეთები თუ ნომინალური ?
- ✓ რისკების გათვალისწინება თუ უგულებელყოფა (CAMP) ?
- ✓ არსებული თუ სამომავლო (ფიქსირებული) ფარდობა სესხი/კაპიტალთან (GEARING) ?

TWINNING

- ევროკავშირის საჯარო სამსახურების დადმოხილების (TWINNING) პროგრამის ფარგლებში ავსტრიის ენერგეტიკის მარეგულირებელი ორგანოს E-Control-ისა და სემეკის (GNERC) თანამშრომლობით ხორციელდება ორწლიანი პროექტი: „საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისიის შესაძლებლობების გაძლიერება ელექტროენერგიის წამახალისებელი სატარიფო მეთოდოლოგიის განახლებით“ (E10/ENP-PCA/EY/11).
- პროექტის მიზანია გაზარდოს სემეკის თანამშრომლების ცოდნა ელექტროენერგეტიკის რეგულირების სფეროში, განსაკუთრებით წამახალისებელი სატარიფო მეთოდოლოგიის, შედარებითი ანალიზის (ბენჩმარკინგი), მონაცემთა მართვისა და მონიტორინგის და მომსახურების ხარისხის რეგულირების ევრორეგულაციების საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისად.
- წამახალისებელი რეგულირება შეიძლება განისაზღვროს, როგორც წამახალისებელი მექანიზმების გამოყენება კომპანიების ენერგოეფექტიანობის გაზრდისათვის ხარჯების ოპტიმიზაციის გზით.

მიმდინარე საკითხები (TWINNING)

- საქართველოს ელექტროენერგეტიკული სექტორში არსებული სიტუაციისა და სხვადასხვა პრობლემატური საკითხების განხილვა და გაანალიზება, რომელიც დაკავშირებულია სატარიფო მიზნებთან.
- ევრორეგულაციები ისეთ თემებზე, როგორიცაა:
 - რეგულირებადი აქტივების ბაზა (**RAB**)
 - კაპიტალის საშუალო შეწონილი ღირებულების მეთოდი (**WACC**)
 - შედარებითი ანალიზის მექანიზმები, X-ფაქტორი (ეფექტურობის მაჩვენებელი)
 - მონაცემთა ბაზის მოდელირება
 - ელექტროენერგეტიკული ბაზრის (ენერგობირჟები) თანამედროვე ასპექტები.

არსებული გამოწვევები და სამიზნეები

- სატარიფო რეგულირების სისტემა (შერეული მიდგომა: **CAPEX** – „ხარჯები პლუს“, **OPEX** – „წამახალისებელი $[t-2]$ “)
- ფიქსირებული რეგულირების პერიოდები
- **WACC** - ისა და მისი შემადგენელი კომპონენტების განსაზღვრა საერთაშორისო პრაქტიკაში აღიარებული პრინციპების საფუძველზე
- **X** - ფაქტორი, შემოსავლების **X** ფაქტორზე კორექტირების მექანიზმები
- საამორტიზაციო ნორმების (საექსპლუატაციო პერიოდები) განსაზღვრა ახალ ინვესტიციებზე
- კორექტირების მექანიზმები ინვესტიციებზე
- კაპიტალური და მიმდინარე სარემონტო დანახარჯების განმარტება/განსაზღვრა მარეგულირებელი მიზნებისათვის
- რეგულირებადი აქტივების სრულყოფილი აღწერილობა (თუ რომელი ძირითადი აქტივები გაითვალისწინება მარეგულირებლის მიერ **RAB** - ში)
- ძირითადი აქტივების (ქონების) შეფასების (ღირებულება) პრინციპები
- ხარჯების ალოკაციის მექანიზმები
- ტარიფებისა და მომსახურების ხარისხის ურთიერთდამოკიდებულების ძირითადი ინდიკატორები.

გმადლობთ ყურადღებისთვის !

ლევან გენძეხაძე

ელექტროენერგიისა და
წყალმომარაგების ტარიფების
სამმართველოს უფროსი

l.gendzekhadze@gnerc.org